

Mennybemenetel ünnepe

2022. május 26.

A Király hazatér

Textus: Dániel 7,1–3(4–8)9–14

1. Amit a textusról tudni kell – exegetikai/kortörténeti megértés

Dániel próféta könyve a címét főszereplőjéről kapta, bár a könyvben sehol sem nevezik Dánielt prófétának. Ez lehet az egyik magyarázat arra, hogy a héber Bibliában nem a próféták könyvei között, hanem az „Iratok” sorában, Eszter és Eszdrás könyvei között találta meg a helyét.¹ A Septuaginta és a Vulgata Dániel könyvét Ezékiel próféta könyve után helyezte el.

A könyv keletkezésének időpontja: a vélemények megoszlanak, de általában egy szerző két nyelven írt művéről beszélnek a kutatók, ahová más okkal és céllal írt szövegrészeket is beszerkesztettek később. A könyvet nagyon sok kutató szerint a hatodik században írhatták, de az újabb nyelvi vizsgálatok okán csak a Kr.e. II. századra teszik, ahol az író-szerkesztő a saját jelen idejéből vetíti vissza a VII–VI. századi eseményeket. Könyve címét Dániel prófétáról adja, aki ismert és tisztelt volt, tehát az iratnak tekintélyt kölcsönzött. Az egyik érv a késői keletkezés mellett az, hogy az apokaliptikus irodalom virágkorát a Kr.e. II. századtól a Kr.u. II. századra teszik, s a könyv az apokaliptikus irodalom egyik gyöngyszeme, hatott a Jelenések könyvére is. Az isteni terv és akarat felfedésének általánosan ismert görög szavát, az *apokalyptein-t*, amely e kor írásainak a megnevezője lett, éppen Dániel 2,47-ből eredeztetik, ahol elhangzik, hogy „van Isten a mennyben, aki a titkokat feltárja”. A héber és arám szent iratok görög fordítása a Kr.e III. századtól az I. századig zajlik, ez azonban nem föltétlenül jelenti azt, hogy Dániel könyve egyidejű lenne a Septuagintával. Mindenesetre mindegyik kutatói irányzat kitart az álláspontja mellett.

A Dániel név jelentése: Isten az én bírám, illetve Isten bírása (vagyok én), Isten nevében bíráskodom én. A Kr.e 605-ben kezdődő elbeszélés szerint fogolyként kerül Nabukodonozor babiloni király udvarába három társával, ahol tehetségének köszönhetően „miniszterelnöki” rangra emelkedik, és kb. 66 esztendeig van vezetői állásban, de mindig magányos idegen marad. Ezek szerint a számítások szerint 80 év körüli, amikor az oroszlánok vermébe vetik. Élete nagyszerű példa arra, hogy miként szolgálhat valaki olyan közegben, ahol nem tisztelik hitét.²

A könyv tartalmilag kettő, nyelvileg három részre osztható. Az első hat rész Dániel és barátai élettörténeteit, a hetedik résztől kezdődően a látomásait tartal-

¹ FLEMING: Bridgeway Bible Commentary, 352.

² uo.

mazza. Az 1–2,4a és a 8,1–12,13 héber nyelven íródott, a 2,4b–7,28 arámi nyelven, ezeken kívül a görög szöveghagyomány további kiegészítéseket is tartalmaz Dániel könyvéhez. Ez arra utal, hogy bár a könyv története a Kr.e. VI. században játszódik, az írás a végleges formáját a Kr.e. II. században nyerhette el. Perikópánk nyelve tehát arámi, tartalma egy álom-látomás, amelynek magyarázata a 7. rész második felében található. A Dán 7,1–14-gyel párhuzamos tartalmú a Dán 2-ben található álom, amit Nabukodonozor babiloni király látott, és Dániel fejtette meg. Ott egy szobor áll négy részből, amit egy nem emberi kéz hajította kő puszít el, itt négy vadállat jön fel a háborgó tengerből, akiket megölnék, illetve életben hagyva őket, erőtlenné lesznek. A közös üzenet: a fentről jövő erő végső soron el fogja pusztítani a leghatalmasabb birodalmakat. Ezt Izrael életeseményei között, fogságban és idegen birodalmak megszállása alatt, alávetett és kiszolgáltatott állapotban, nagyon jól esett olvasni, hallani. Nem véletlen, hogy a zsidó közfelfogás, erre és más iratokra is alapozva állítja, hogy ha jön a szabadító, ha jön a győztes király, akkor az politikai – társadalom-berendezkedési változást is hoz, a gonosz, pusztító megszálló hatalmaknak el kell tűnniük.³

A Dániel 1–14 műfaja eszkatologikus apokaliptika, azaz tágabb értelemben prófécia. A jelenből néz a jövőbe (prófécia), de jellemző rá, a jövőből értékeli a jelen eseményeit, hogy titokzatos történekekről lebbenti fel a fátylat, maga Isten szól angyalokon keresztül, végidőket mutat be, ahol ítélet történik, a jókat megjutalmazzák, a bűnösök elnyerik méltó és végső büntetésüket. Míg a prófécia célcsoportja Izrael népe, az eszkatologikus apokaliptika az egész világra nézve fogalmazza meg üzeneteit.⁴

A 14 vers szerkezete: 1–8. prózai szöveg, 9–10. lírai szöveg, 11–12. újra prózai szöveg, végül 13–14. ismét líra. A 15. verstől végig prózai szöveg következik. A látomás tehát olyan érzelmi többletet tartalmaz, ami szükségessé teszi a verses megfogalmazást. Az Ószövetségben a Dániel könyvében előforduló apokaliptikus leírások mellett vannak még más, hasonló jellegű szövegek: Ézsaiás 24–27; Ezékiel 38k; Jóel 2–4, Zakariás 9–14. Újszövetségi helyek: Márk 14,62 és párhuzamos helyei; Máté 28,18–20; 1Korinthus 15,22–24; Jelenések 5.

„Az apokaliptika nem csupán a kereszténységben található meg: jelen van a hinduizmusban (Visnu isten küldötte a negyedik világkorszak végén fehér lovon vonul végig a világon, s elhozza az aranykort), a buddhizmusban (ahol a világ igazságos bírójától a hívők jócselekedeteik által érdemelhetik ki az újjá-
születést), a zoroasztrizmusban (ahol Zaratusztra egyik fia fog új, tökéletes teremtést létrehozni), s az iszlámban is (bár ennek irodalmi lecsapódása csekély, a Mahdí föllépése és igazságszerző cselekedetei apokaliptikus eseményeként többször jelentkeznek az iszlám történelemben).”⁵

³ HATCH: Messianism, 56.

⁴ GOLDINGAY: Daniel, 151.

⁵ KARASSZON: Apokaliptika, 95.

1.v. Bélsaccar – Babilon utolsó királya uralkodásának első évében látja Dániel az álmot. Ez az időmeghatározás az 5. és 6. rész elé teszi a 7. részt, de úgy tűnik, hogy a könyv szerkesztésénél nem az idői sorrend volt a fontos. Ágyban fekve álmot látomás: mindkettő a felülről kapott képszerű, értelmes, összefüggő információsorra utal, ahol Dániel szemlélő, megfigyelő, nem avatkozhat bele az eseményekbe.

ראש מלין – a szavak feje – összefoglaló, azaz a lényeg, a dolgok veleje. Mindezeket a történet után azonnal leírta, anélkül, hogy szóban elmondta volna másoknak. Az „azonnal” fontos megjegyzés, mert később a leírt szöveget hasonlították össze az eseményekkel, és ez mutatta egy próféta irat megbízhatóságát. Bármilyen formában is érkezik az üzenet, álmot, látást, szavakat, rögzíteni kell minél hamarabb, hogy ne lehessen majd az események megtörténte után az eseményekhez igazítani a részleteket. Ez arra utal, hogy bár apokaliptikusak az események, a megörökítés módja szigorú próféta. Dániel 7,1–3(4–8)9–14 tehát egy álomlátás, amelyben a látás, nézés, megfigyelés a központi, leggyakrabban ismétlődő cselekvés, megtaláljuk a 2., 4., 6., 7., 9., 11. és 13. versekben. Az első versek arról biztosítják az olvasót, hogy az álomlátás és a leirat között alig telt el idő, ezzel igazolva a döbbenetes képek hitelességét.

2.v. Az ég négy szele – ריח – felülről jövő, legyőzhetetlen elemi erő, amely a másik elemi erővel, a tengerrel találkozva kaotikus háttérbe helyezi a látomást. Érződik, hogy itt valami nem természetes ütközet van, mert a szél nem tud egyszerre négy irányból a középpont felé fújni. A négy szimbolikus szám, a teljességet, a minden földi lehetőséget mutatja, ami, amikor működni kezd, akkor nincs menekvés, hiszen, ha minden irányból fúj a szél, semerre sem lehet előre menni, mert minden széllel szemben van.

Nagy tenger: utalhat a Földközi-tengerre, utalhat az óceánra, utalhat a népek tengerére, óceánjára, de közös mindegyik értelmezésben, hogy kaotikusan mozgó erőről van szó, s a káoszból félelmetes, rettenetes és pusztító dolgok tudnak feljönni, előtörni.⁶ A négy irányból – azaz semmilyen menekülő utat sem hagyva – érkező szél(erő) felkorbácsolja, felháborítja a tengert, ami víz- és embertömeg egyaránt lehet. Az így keletkező káoszból feljön négy vadállat, egyik ijesztőbb, mint a másik, az utolsó lévén a legszörnyűbb.

3.v. Ebből a démonian kaotikus háttérből, az erők vad tombolásából, a mélyből négy nagy bestia – négy nagy vadállat emelkedik ki, mind különböző. Az állati ösztönök megtestesülései, mind mások és mind félelmetesek, rettenetesek és pusztítóak.

4–8.v. A négy vadállat leírása nem tartozik szorosan a textushoz, de a jobb megértés miatt röviden ismertetjük a megfejtésüket: Párhuzamos része a Dániel 2,31–43, Nabukodonozor álmából a szobor leírása.

⁶ Így vélekedik egy prédikációjában David Guzik, ld. <https://enduringword.com/bible-commentary/daniel-7/> (utolsó megtekintés: 2022. 02. 02.)

4.v. Sasszárnyas oroszlán, akinek szárnyait kitépik, két lábra állítják és ember-szívet, emberi értelmet kap. Ez a Babiloni birodalmat és annak megerőtlenedését jelképezi.

5.v. Medve-szerű állat, félig fölkelt, három borda a szájában – ezt hang biztatja, hogy egyen nagyon sok húst – ezt a rémet a Méd birodalommal azonosítják.

6.v. Párduc-szerű, négy madárszárnyas, négy fejű állat, hatalmat kap éppen, a Perzsa birodalmat jelképezi.

7–8.v. A pusztító utálatosság – rettenetes, ijesztő, rémületes, iszonyú, rendkívül erős, nagy vasfogakkal, falt, zúzott, taposott, egészen más volt, mint a többi. Tíz szarva volt, de ez is megváltozott a látomásban, egy kicsi szarv kezdett nőni, miatta 3 másik szarv gyökerestől kifordult, a kicsin emberszemek és nagyokat mondó száj jelent meg. Ez a rém jelképezi a Nagy Sándor féle Görög–Makedón birodalmat. Nagyokat mondó száj lehet még: nagyzó beszéd, elbizakodott beszéd, fennhéjázón beszélő száj, elbizakodott beszéd, kérkedő beszéd.

Dániel 7,9–14 verseit szinte szó szerint idézik a Jelenések 20,11–12-ben.

9.v. A lírai szakasz első verse egy törvényszék felállítást írja le, ahol helyet foglalnak a hófehér ruhájú, tiszta gyapjú hajú ösöreg és ítélkező társai a trónokon. עֲתִיק יוֹמִין – évezredek ösöregje, öregkorú, ösöreg, Örökkévaló Isten jelképe (lásd Zsolt 90,2), napok egyetlen őse, az idő ősapja. Tüzes kerekű lángoló trónon ül, a kép Ezékiel látomására hasonlít (Ez 1,15–21,26).

10.v. Tüzes folyó árad az ösöreg trónja elől és millióan szolgálnak előtte, százmillióan állnak tanúként az események előtt. Az akkori időkben felfoghatatlan számok – az egész világot, minden népet jelentenek (Jel 5,11; Zsid 12,22). Az ítéletnap eljött, a törvénykezés megkezdődik, a könyveket felnyitják. Ez arra utal, hogy dobozokban, ládákban lehettek. סֵפֶר – könyvek, élet könyve – Jel 5,1; 20, 4,12; – Isten emlékezete rólunk – nem valódi írás – bevésni – ami rólunk bevésődött.

11.v. Nagyhangú beszédek – a szarv nagyotmondó bekiabálásai miatt megölik a legnagyobb bestiát, és elégetik.

12.v. A többi állatot hatalmuktól megfosztva ideig-óráig életben hagyják. A vadállatok leírása és a velük történő események szimbólumok által mutatják, hogy lehanyatló és feltörekvő gonosz birodalmak egyaránt el fognak tűnni, amikor eljön az elszámoltatás ideje. Az Istentelen ember elállatiasodik, és bár hatalmas erőre tehet szert önmagában, birodalmakat építhet és irányíthat irgalmatlanul, amikor Isten akarja, mindent elveszít és ítéltre megy. Az Isten előtt álló és szolgáló ember számára vége a félelem idejének.

13.v. Ég felhői – Isten megjelenésének szimbólumai – 2Móz 16,10; 19,9,16; 24,15k. בֵּר אֲנָשׁ – בְּבֵר אֲנָשׁ – mint valami emberfia, ember fiához hasonló, emberi lény (humanoid) (Zsolt 8,5; Ez 3; Mk 13,26; Mk 14,62–63; Lk 12,8; Mt 19,28 – Máté evangéliumában 29 alkalommal nevezi magát Jézus emberfiának.) Megérkezik a felhőkön és az ösöreghez vezetik. Ez is mutatja az ösöreg hatalmát, amit átad majd neki. A 27. vers magyarázata alapján jelenti a

választott népet a Messiással együtt, számunkra Krisztust és Isten országát, ahol ő a világkirály.⁷

14.v. A lírai rész utolsó verse az emberfiához hasonlóról szól, aki megkapja a világkirály hatalmi ismérveit, hatalom, dicsőség és királyi uralom adatott neki, hogy az egész lakott bolygó őt tisztelje, ő előtte hajtson térdet. Jellemzően sem a hatalom, sem a királyság nem időhöz kötött és nem győzhető le, azaz egyszer s mindenkorra eljött, akit egyedül és örökké illet minden dicsőség és hódolat.

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

A perikópában előkerülő teológiai fogalmak: Atya Isten, mint a Kezdetek Kezdeté, az Idő Ősapja. Fiú – Emberfia,⁸ aki az ítéletre ér oda a felhőkön. A mennybemenetel alkalmá idekapcsolódik, hiszen Jézus Krisztus felhők által eltakarva tért vissza a mennybe, és megkap mindent, amit az első Ember (Ádám) elveszített. Ő az örökkévaló, legyőzhetetlen Világkirály. Krisztus Királyságának kérdése – „Jézus Krisztus a mi örökkévaló királyunk” – jelenik meg a HK 31 kérdés-feleletében, és Kálvin Intitúciójában, a II.15.4-ben erre találhatunk magyarázatot. A mennyben lévő világkirály kérdéskörével a HK 50–52⁹ kérdései foglalkoznak, perikópánk ezt a tanítást árnyalja. Fekete Károly így ír: „Jézus (...) királysága az Isten országa, amit csak a mindenséggel lehet mérni. Neki adatott minden hatalom mennyen és földön, uralmának nincs térbeli és nincs időbeli határa sem, mert az idő kezdetétől annak a végéig az ő kezében van annak az irányítása.”¹⁰ Az Emberfia Jézus első megdicsőülése itt van a történetben, a második, amikor a mennybe felment a feltámadás után. Mivel a mennyben nincs idő, vagy minden egyidejű, ez a megérkezés a földről való megérkezés pillanata is lehetett.

Ítélet – utolsó ítélet kapcsolata is megjelenik, a Dán 7,10-ben és a Jel 5,1-ben egyaránt könyveket vesznek elő és olvassák fel az életek bevésődött nyomait. Amiről az Írás és a Káté beszél, hogy mindenki Krisztus és az Atya előtt fog állni, az ebben a történetben egy epizód, azaz „láthatjuk is”, hogy hogyan történik, szolgálat, jelenlét és igazságos ítélet van. Az Apostoli hitvallás és a Miatyánk nagyon sok ponton kapcsolódik a perikópához. Kálvin János megállapítása a mennybemenetelről: „ez a mi hitünk egyik legfőbb alaptétele.”¹¹

⁷ „Dán 7. apokalipszisében az Emberfia az ég felhőivel jelenik meg, tehát a mennyből jön és leváltja a világtörténelem egymás után következő birodalmait. Az Emberfia itt Isten népének a reprezentánsa, Isten egyetemes királyságának uralkodója a végső időkben (7,18.22.27). Az Emberfiának ez a képe tüntet a Messiásán, a Dávid Fiáén. Gyökerei az intertestamentális zsidó váradalmakban vannak.” KOCSIS: Emberfia, 377.

⁸ A kifejezéshez bővebben lásd az „emberfia” szócikket HAAG: Bibliai lexikon, 342–347.

⁹ HK 52. Miféle vizsgáztatásod van abból, hogy Krisztus eljön ítélni élőket és holtakat? Az, hogy minden háborúságom és üldöztetésem közepette fölemelt fővel várom a mennyből azt a bírót, aki azelőtt értem Isten ítélőszéke előtt állt, és rólam minden kárhozatást elvett;¹ hogy ő minden ellenségét, akik nekem is ellenségeim, örök kárhozatra veti,² engem pedig az ő többi választottaival együtt a mennyi örömbé és dicsőségbe önmagához átvisz.³ Bibliai hivatkozások: ¹Lk 21,28; Róm 8,23; Fil 3,20; Tit 2,13; ²Thessz 1,6–10; Mt 25,41–43; ³Mt 25,34

¹⁰ FEKETE: A Heidelbergi Káté magyarázata, 141.

¹¹ KÁLVIN: Az Apostolok Cselekedetei magyarázata I., 40.

Az ember akkor igazán méltó a nevére és teremtmény mivoltára, ha az Isten akaratával konszenzusban dönt és él. Ha nem, ösztönlénnyé silányul, nem tud emberfia lenni. Látjuk, mi történik, amikor kivetkőzik magából, és pusztító hatalom lesz, és látjuk, mi lesz a sorsa így, de mi lesz azoké is, akik emberek maradtak, ott lehetnek a mennyek országában.¹²

A Világkirályság ismerete a 32. kérdés-feleletben jelenik meg, és jelzi, hogy a Világkirályhoz tartozás tudata bizony identitásformáló erő.

3. Prédikációvázlat

Bevezetés: Ezen a mennybemeneteli, régies nevén áldozócsütörtöki ünnepen egy szokatlan leckét és szokatlan textust olvastam nektek, mert két dologra szeretnék ma meghívni benneteket. Az egyik emlékezés egy régi tanításra, ami úgy szól, hogy a Szentírás magyarázza önmagát, azért, mert ezt az eszközt fogjuk ma használni, hogy Istenünk üzenetét jobban megértsük. A másik egy kirakós játékban való részvétel, ami sokkal nehezebb, mint az átlag, mert háromdimenziós, és időben is mozog. Az elsőhöz mindenki, a hallott lecke alapján idézzen fel olyan igét az emlékezetében, amelyben Jézus magát Emberfiának nevezi, csak Máté szerinti evangéliumban találunk 29-et. (ha interaktívabb Istentiszteletet szervezünk, akkor előzőleg a padra ki lehet tenni ilyen igés kártyákat, és lehet hagyni egy percet, hogy olvassák el). A kirakós a mai ünnepnaphoz kapcsolódik, hiszen ma Mennybemenetel ünnepe van, és önkéntelenül is felvetődhetnek bennünk a kérdések, milyen lehet az a hely? Ki van ott? Mivel foglalkoznak? Mi az, hogy Jézus Krisztus megdicsőül? Milyen a trónja? Akármilyen furcsa, a mi időszámításunk szerinti hat évszázaddal korábbi látomássorozat sok mindenre fényt deríthet számunkra. A helyzet tehát: akár a tanítványok, gondolatban állunk, és nézünk Jézus után a mennybe, ahogy elfogják előlünk a felhők, de most az angyalok nem hazaküldenek, hanem egy két és fél évezredes filmbe kapcsolnak be. Lássuk, mi történik!

3.1. Az álmodó és az álom, mint feladat.

Az álmodó Dánielt, akiről korábbról tudjuk, hogy álomszakértő, hiszen királyok álmait és jelenségeket magyaráz, nagy becsben tartják zsidó létére a babiloni királyi udvarban. Tehetsége a miniszterelnökségig emeli, és mintegy hat és fél évtizedet dolgozik ott úgy, hogy alkalmazkodik, de nem olvad be, és nem veszi át szokásait, vallását. Most azonban ágyában fekszik, álmodik, fejében víziók cikáznak, amiket alig győz követni. Amikor éber állapotba kerül, rögtön lejegyzí a velejét (arámiul „a szavak fejét”), hogy semmi fontos se maradjon ki. A szín hatalmas, az egész látóhatárt betölti egy világrengető vihar. Feltámad négy szél négy irányból, és rettenetes erővel kezdi el korbácsolni a tengert, zajlik az égiháború, semerre

¹² „Isten mindenható kormányzásának értelme és ereje teremtett világa felett a kegyelem és az élet uralma Jézus Krisztusban. Ez belülről és közvetlenül a lélek különleges adományai által a gyülekezetben bontakozik ki, de kívülről és közvetve a történelem általános és különös eseményeinek elrendelésében. Jézus Krisztus a rejtett király annak az egész országnak, aki az idők végén minden ember bírójaként jelenik meg.” BARTH: Die christliche Lehre nach dem Heidelberger Katechismus, 72.

sincs menekvés. Azt sem tudjuk igazán, hogy ez a tenger most víz, vagy emberek óceánja, de valami ilyennek képzelhetjük a sötét, félelmetes káoszt. Azt nem tudjuk, hogy ebben a pillanatban van-e hangja a filmnek, amit lát, de mindenesetre ismételteti, hogy azonnal jegyzi a látottakat. Mi pedig a 3D-s lelki szemüvegünkkel tovább figyeljük a történéseket.

Az ünnep üzenetéhez nem kapcsolódik szorosán a viharban a felkorbácsolt tenger mélyéből előjövő *négy bestia leírása és értelmezése*, de az izgalom fokozásához mindenképpen hozzájárul. Hatalmas szárnyas nőstényoroszlán, akit két lábra állítanak, és emberi szívet/értelmet kap, óriás medve félig felkelve, szájában három bordával, itt már van hang, szól hozzá, és húszabálásra biztatja a vadállatot. A harmadik rémlény egy négyfejű párdúc négy madárszárnyal, aki hatalmat kap. Mire azt hinnénk, hogy ennyi elég lesz, az álom folytatódik, és az előző háromhoz egyáltalán nem hasonlító negyedik, egy óriási erős szörnyeteg tíz szarvval a fején, csak eszik, rág, és a maradékot eltáplálja. Lételeme a pusztítás. Lélegzetvisszafojtva lehet nézni, hogy három szarv egyszer csak kifordul, és egy kicsi szarv nő a helyükön, ami, aki(?) emberszerű szemekkel és szájjal bír, és nagyokat mondva nagyhangon beszélni kezd!

3.2. *A Napok Ősatyja megjelenik.*

Itt, ha olvassuk a szöveget, verset találunk. Ha lenne háttérzene, akkor a sorsszimfónia-szerű hangok után most sokkal líraibb melódia következne, tele várakozással. Változik a kép, mondhatni elfordul a kamera, és arra leszünk figyelmesek, hogy elkezdik berendezni a teret, trónokat hoznak, egy törvényszék alakul a szemünk előtt. Agyagtáblákat, hengerekbe zárt iratokat hoznak, ítéletre ül össze a bíróság. Megérkezik az Idő Őse, a Teremtő Atya, akitől a napok származnak, s aki a teremtéskor kimondta, hogy minden íme igen jó, legyen reggel és este, és legyen nap. Sajnos azonban az ember eltávolodott tőle, nem vette figyelembe akaratát, állati ösztöneire hallgatott, s az eredmény káosz, pusztítás és halál lett. Az események szerint azonban elkövetkezett az ítélet ideje. A hófehér ruhás, gyapjúfehér hajú Öregkorú egy lángoló trónra, vagy inkább tüzes kerekű lángoló székre ül, ahonnan tűzfolyam fakad és árad ki belőle. Láthatóan a tűz nem árt neki, fogadja a milliónyi szolgálót és százmilliónyi jelenlevőt, mert összeül a törvényszék, elfoglalja a bíróság a helyét, és kezdődik az ítélezés. Felnitják a könyveket, a vésetek-nyomatok napvilágra kerülnek, és mindenkinek megfizetnek érdeme szerint.

3.3. *Nincs, aki az ítéletnek ellenállhatna.*

Kemény zene következne a lírai után, mert a fény ismét a nagyhangú, nagyot mondó szájú óriás szörnyre esik, akit beszédei miatt megölnék. Meg is erősíti Dániel, hogy „láttam, ahogy a teste elpusztult”, azaz személyes tanúja annak, hogy tényleg vége a pusztítónak, hiszen holttestét el is égetik. A többi vadállattól elveszik a hatalmat, de ideig-óráig élni hagyják őket. Megkönnyebbült dallamok, vége a félelem és rettegés idejének, az istentelen vágyak, vad állati ösztönök, az emberi gonoszság és rosszindulat megzabolázott, megnyugodhatunk.

3.4. Felhőkhozta Emberfia.

A zene ismét változik, lendületes és felemelő, olyan, amitől legszívesebben magához ölelné az ember az egész világot, mert ismét változik a szín, és a pusztító utálatosságot elégető tűz lángjai mögött nyílik az ég, s a felhőkön egy emberfiához hasonló lény közeleg, nem lehet kivenni tisztán, de mikor a törvényszék elé ér, akkor az Idő Ősatyja elé vezetik. Itt ismét lírai a szöveg, az írónak a lelkesedés és az öröm vethette szét a szívét, azért fogalmazott versben. A vele kapcsolatos ítélet is megszületett, hatalom, dicsőség és királyi uralom adatott neki, hogy minden nyelvű nép és nemzet őt tisztelje. Megrendítő pillanat! A Világkirály hazatért! Hatalma az örök hatalom, mely nem múlik el, országa sohasem lesz az enyészeté! Könnyek szöknek a szemünkbe lelkünk 3D-s szemüvege mögött, hogy ilyen csodálatos pillanatnak lehettünk a tanúi ma!

Ha tovább olvassuk a hetedik részt, megtudhatjuk, hogy Dániel feje annyira összezavarodik a látottaktól, hogy egy ott álló angyalhoz odamegy, és megkérdi, mi ez az egész, aki a továbbiakban válaszol is neki.

3.5. Az értelmezés – ma.

Mi, akik azonban évezredekkel az álom után élünk, és nagyon hálásak vagyunk, hogy Dániel lejegyezte nekünk, amint azt olyan sokszor említi, azonnal leírta, tudunk olyan részleteket is, amiket ő még nem tudhatott, és összeáll egy kép, ami nagyon sok kérdésünkre adhat választ. Legfőképpen arra, hogy milyen az a hely, ahová Jézus Krisztus a mennybemenetelkor hazamegy az Atyához, aki a földre küldte őt, hogy ne csak emberfiához hasonló, hanem Emberfia legyen. Értelmet nyer hitünk tartalmának sok-sok részlete.

Azt mondtam az elején, hogy 3D-s szemüvegünk az időben is mozgat minket, és képesek vagyunk számunkra évezredes távolságra eső történeteket egyszerűen látni. Látni, ahogy a babiloni szárnyas oroszlán egy emberszívű-értelmű két lábra állított lény lesz, megfosztva szárnyaitól, a Méd-Perzsa birodalom egy jóllakott, erőtlen medve, a Görög-Makedón, Nagy Sándor-féle birodalom négyfejű madárszárnyú párduca egy hatalom nélküli macska, a rettegett szörnyeteg a Nagy Sándor féle Makedón birodalom elpusztult testét tűz emésztette fel. Maradt még félnivaló, de még sincs félelem, mert képzeletünkkel és hitünkkel kitölthetjük a kérdést: honnan jön éppen az Emberfia, amikor ez az ítélet zajlik? Csak ha értjük, hogy nincs idő, azért lehet már ott múlt, ami az időben élő ember számára még jövő, hogy az Emberfia Jézus Krisztus érkezhessen az ég felhőin éppen a földről is, ahonnan felemelkedését tanítványainak könnyes szemei követik. Szomorú szívüket nekik is angyal vigasztalja. Jézus Krisztus Emberfiaként elvégezte a munkát, amit rábízott az Atya, s az ítéletben mindent megkapott, amit az első Ádám elvesztett. Beigazolódik ott a törvényszéken minden, amiről földi munkásságában beszélt, a megbízatás, az Atyához való hűség, az Atyával való egység, az ítéletre járulás, a tettek és beszédek következményei, minden, minden. Dániel látja, amit mi csak olvastunk, hogy neki adatik minden hatalom mennyen és földön, hogy neki hajol meg minden térd, hogy ő veszi át Világkirályként az ítélő bíró szerepét, hogy olyan ország vár ránk, amit a rozsdá meg nem emészt, a moly meg nem

eszik. Itt van a magyarázata annak is, hogy miért kell ő közbenjárónk legyen az Atya előtt. Hiszen ott mindenkinek az életnyomatát elolvassák és megítélik. Létfontosságú, hogy szószólónk legyen a bíróságon. Hitvallásunk tételeit is visszaigazolja a kép, felmegy a mennyekbe, ül az Atya jobbján – azaz megkapja tőle a hatalmat, és eljön majd ítélni élőket és holtakat, hiszen ő a Világkirály, akinek országának nincsen vége, ahogyan a Niceai hitvallásban valljuk. Innen válik értetetővé a Miatyánk imádsága, ahol arra tanít Jézus, hogy imádkozzunk az ország, az uralom eljöveteleért, imádkozzunk az Atya akarata beteljesedéseért – az Atya akarata az igazság kiárasztása a földre. A Dániel által megragadott képek mutatják, hogy hogyan van meg az Atya akarata a mennyben. Az imádság záró doxológia pedig szó szerint kiábrázolódik a képekben, amikor átadja az országot és hatalmat a dicsóséggel együtt a Fiának. Hitünket visszaigazolja egy réges-régi látás! Ujjongva kiálthatunk fel örömeinkben, milyen kegyelmes Istenünk van, és milyen csoda, hogy a győztes Krisztus, a Világkirály a mi közbenjárónk.

Befejezés: amikor végül levesszük 3D-s idősíkok között szabadon vivő lelki szemüvegünket, mi is megtörölhetjük könnyes szemünket, mint a tanítványok az Olajfák hegyén. De mi örömeinkben könnyezhetünk, mert mi tudjuk, hogy minden igaz, amit a mi Urunk mondott és ígért nekünk, nem hagy magunkra, elkészíti nekünk a helyet maga mellett, és Szentlelkét elküldi, hogy itt a földön az ő akarata szerint élhessünk. A Király hazatért! Vigyük hát szívünkben az álomlátomás figyelmeztető és bátorító képeit, hogy mindennapjainkban erőforrások lehessenek, és mi még jobban ragaszkodjunk a mi Atyánkhoz és Jézus Krisztusunkhoz, akit felemelt fejvel várunk az égből ítélő bíránknak, hogy valaki minket lát, kedve legyen és vágyjon ehhez a közösséggel tartozni.

4. Példák, képek, szemelvények

4.1. Isaac Newtonról jegyezték fel, hogy azt mondja: Aki tagadja Dániel próféciáit, az aláaknázza a keresztyénséget, mert azt Dániel próféta Krisztust illető próféciáira alapozták.

4.2. ARANY JÁNOS: *Domokos napra*

Nemes önbizalom, de ne az önhietség,
Rúgói lelkedet nagy célra feszítsék:
Legnagyobb cél pedig, itt, e földi létben,
Ember lenni mindég, minden körülményben.

4.3. *Zenei ajánlások*

Johann Sebastian Bach: Himmelfahrtsoratorium (Mennybemenetel-oratórium)
BWV 11¹³

¹³ Online elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=mJeqUaqfYk>, <https://www.youtube.com/watch?v=GdPk3Izayv8> (utolsó megnézés: 2022. 02. 15.).

Mennybemenetel ünnepe

Johann Sebastian Bach: Auf Christi Himmelfahrt allein (Kantáta Mennybemenetel ünnepére) BWV 128¹⁴

Thomas Tallis: Minden nemzet áldja az urat¹⁵

Michael Praetorius: Az Úr fenséggel mennybe szállt¹⁶

4.4. Festmény: (ha valahol ki lehet vetíteni) – ifjabb Hans Holbein: Dániel látomása a négy vadállatról¹⁷

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Az alkalomról:

Mennybemenetel – ősi egyházi ünnep, eleinte a pünkösddel együtt ünnepelték, majd a húsvét utáni 40. napra került, az ApCsel 1,3-ból kiindulva és ezzel is utalva a húsvéti feltámadás központi ünnepére. Azelőtt 40 nap böjt, utána 40 nap öröm. Az utána következő kilenc nap felkészülés a pünkösdre. Augustinus egyházatya feljegyzi, hogy már a negyedik században ünneplik Krisztus szenvedéséhez, feltámadásához, mennybemeneteléhez és a Szentlélek elküldéséhez kötődő jeles napokat szerte a világon. Régi magyar hagyomány szerint ezen a napon megnyílik az ég, hogy az imádság egyenesen a mennybe jusson.

¹⁴ Online elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=hOclkaw-iA> (utolsó megtekintés: 2022. 02. 15.).

¹⁵ Online elérhető: <https://www.egyhazikorusmuvekmagyarul.hu/files/Tallis%20Minden%20nemzet%20minden%20n%C3%A9p.pdf> (utolsó megtekintés: 2022. 02. 15.).

¹⁶ Online elérhető: <https://www.egyhazikorusmuvekmagyarul.hu/files/Praetorius%20Az%20%C3%A9r%20fens%C3%A9ggel%20mennybe%20sz%C3%A1llt.pdf> (utolsó megtekintés: 2022. 02. 15.).

¹⁷ <https://www.meisterdrucke.us/fine-art-prints/Hans-after-Holbein-the-Younger/669191/Daniels-Vision-of-the-Four-Beasts,-Daniel-VII,-3-.html> (utolsó megtekintés: 2022. 01. 22.).

Magyar nyelvterületen meghonosodott az áldozócsütörtök vagy áldozónap elnevezés, csángóknál iszpász. Erre a napra kerül az első áldozás ünnepe a gyülekezetek körében.

Újfalvi Imre énekeskönyvében (1602) a következő feliratot találjuk: „Áldozóra. Avagy Krisztus mennyben felmenésére.” A névadás eredete egy 13. századi szabályozásra megy vissza, hiszen a IV. lateráni zsinat (1215) elrendelte, hogy minden keresztyénnek évente legalább egyszer, a húsvéti időben kell gyönnia és úrvacsorát vennie. Ennek a „húsvéti áldozásnak” a végnapja a 20. század elejéig a római katolikus egyházban a húsvét utáni negyvenedik nap, azaz áldozócsütörtök volt. Érdekes, hogy számos református gyülekezetben a 19. század második felétől a korábbi nagypéntek és húsvét helyett áldozócsütörtök és pünkösd lett a konfirmációi vizsga és az első úrvacsoravétel időpontja.¹⁸ Az áldozócsütörtöki szokások érdekes formája volt az unitárius Torockón, ahol még a 19. sz.-ban ezen a napon a nép a Székelykő tetejére vonult és örömtüzet gyűjtött.

Lekció: Jn 8,21–30

Énekajánlás:

RÉ 24: Az Úr bír ez egész földdel
29: Mostan ti hatalmasak
47,3: Íme az Isten szépen felmegyen (No, minden népek)
150: Dicsérjétek az Urat, áldjátok ő szent voltát
374,2: Atyától lőn kijövése (Ó, népeknek Megváltója)
532: Ó, győzelmes nagy királyunk
533,4–5: Kérünk azért, édes Urunk (Jézus Krisztus, mi királyunk)
534: Úr Jézus, aki felséggel és dicsőséggel mentél égbe
535: Megváltónk földről mennybe ment

Prófétai ima:

Felséges Istenünk, mindeneknek Teremtője és Fenntartója, aki a mérhetetlen időnek is ősatya vagy, köszönjük neked a mai napot, és köszönjük ez alkalmat is! Hétköznap van, rohanhatnánk, elfoglalhatnánk magunkat mással, de lelkünk érezte, hogy Rád van szükségünk, Veled akarunk lenni, ünnepelni akarunk! Köszönjük az időnket, Atyánk, köszönjük örömeinket és próbáinkat, megkönnyebbuléseinket és gyógyulásainkat, de a fájdalmat és a gyászt is a Te felséges kezedből fogadjuk el, Életnek Istene, így bírjuk csak elviselni, és így bírjuk életünket szereteteink nélkül tovább élni. Istenünk, körül nézünk világunkban, és úgy érezhetjük magunkat, mint Dániel, hogy egy rémálomba csöppentünk, rémes dolgok történnek, és mi tehetetlenül nézzük csak sokszor. Jó megállni előtted, hallani Igédből, hogy nem hagysz minket magunkra, hatalmad Fiad által védőn vesz körül minket, boldogság Urunknak és Királyunknak nevezni őt, aki az igazi Ember fia. Most

¹⁸ PAP F.: A mennybemenetel ünnepe. <https://reformatus.hu/egyhazunk/hirek/a-mennybemenetel-unnepe/> (utolsó megtekintés: 2022. 01. 25).

Mennybemenetel ünnepe

arra kérünk, küldd el reánk Szentleked, és szentelj minket erős Krisztusváró közösségé, gyülekezeté, aki előtted szolgál. Legyen ünnep a földön és ünnep a mennyben a nap, amelyen arra emlékezünk, hogy testben végleg eltávozott innen, hogy helyet készítsen nekünk a te házában, ahonnan majd visszajön megítélni ezt a világot. Áldj meg minket, emeld fel lelkünket, szentelj meg minket, Urunkért, Jézus Krisztusunkért kérünk erre. Ámen.

Nagy imádság:

Kegyelmes Atyánk, Győztes Jézus Krisztusunk, megvilágosító Szentlélek, áldott Szentháromság egy Isten, boldogan köszönjük meg neked a ma hallott Igét és annak tanítását, biztatását. Századokkal, évezredekkel ezelőtti álmok és látomások siettek ma a segítségünkre, hogy felfogjuk, Te már ősidők óta gondolsz ránk és szeretsz minket. Tisztán látod, mennyi nyomorúságot, fájdalmat és szenvedést tud az ember saját fajára és a földre szabadítani, mert hatalomvágyó, elégedetlen, félreérti az édenkerti megbízást, és őrzés helyett inkább pusztít, önzően enged állati ösztöneinek. Ismersz minket, látod, hogy el tud aljasulni az ember, amikor hatalomhoz jut, hogyan képes taposni másokon, és felzabálni mások életerejét, miközben úgy járkal a dübörgő káosszal a háta mögött, hogy azt hiszi, semmi következménye sem lesz. És akkor – megáll az idő. Te előjössz, leülsz trónodra a többiekkel, és megváltozik minden. A pusztító utálatosság elpusztul, akármekkora hangja is lett volna, az állati ösztönök szelídülnek és gyengülnek, mert eljön, és mindig eljön az Emberfia. Akit alig ismerünk fel, csak olyan emberfia – félének látjuk, de övé minden, ami örök és győzhetetlen, és milyen jó, hogy mi is az övéi lehetünk. Megköszönjük Jézus Krisztus a váltságművet, az örök élet ajándékát és a reményt, hogy életünk nem félelmek között vergődve céltalanul telik, hanem a melletted elkészített hely felé haladunk minden nap, miközben imádjuk a Napok Ősapját. Imádkozunk gyülekezetünkért, hogy minden körülmény közepette hű legyen hozzád, közel és távol levő szeretteinkért, hogy megerősödjünk a látható és láthatatlan kapcsolatainkban, összetartozásunkban, megmaradásunkért veled való közösségben. Felemeljük közbenjáró szavunkat betegeinkért, kérünk, hadd találjanak gyógyulást és életet benned. Könyörgünk a haldoklókért, légy velük hazatérésükben. Vigaszt és erőt kérünk a gyászolóknak, hogy folytatni tudják életüket, és új reményt találjanak jelenlétedben. Imádkozunk népünkért és hazánkért, hogy soha el ne távolodjanak el tőled, hanem előtted szolgáljanak, mint a milliók a történetben. Urunkért, Jézus Krisztusunkért kérünk a Szentlélekkel egységben, hallgasd meg alázatos könyörgésünket. Ámen.

6. Felhasznált és ajánlott irodalom

BARTH, K.: *Die christliche Lehre nach dem Heidelberger Katechismus*, Zollikon – Zürich, Evangelischer Verlag, 1948.

CARSON, D. A. et al.: *New Bible Commentary* (21st Century Edition), Leicester, Inter-Varsity Press, 1998.

DOUGLAS, J. D. et al.: *New Bible Dictionary* (Second Edition), Leicester, Inter-Varsity Press, 1987.

Dániel 7,1–3(4–8)9–14

- FEKETE K.: *A Heidelbergi Káté magyarázata. Hálaadásra vezető vizsgálatás 129 kérdés – feleletben*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2013.
- FLEMING, D.: *Bridgeway Bible Commentary*, Brisbane, Bridgeway Publications, 2005.
- GOLDINGAY, J. E.: *Daniel* (WBC 30), Grand Rapids, Zondervan, 2017 (epub Edition).
- GUZIK, D.: *Daniel* (Enduring Word), online elérhető: <https://enduringword.com/bible-commentary/daniel-7/> (utolsó megtekintés: 2022. 02. 02.).
- HAAG, H.: *Bibliai lexikon*, Budapest, Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 1989.
- HATCH, T.: Messianism and the Jewish Messiahs in the New Testament Period, in: Blumell, L. H. (szerk.): *New Testament History, Culture, and Society: A Background to the Texts of the New Testament*, Provo, Religious Studies Center, 2019, 51–65
- KÁLVIN J.: *Az Apostolok Cselekedetei magyarázata*, I. kötet, (Református Egyházi Könyvtár, Új folyam 1/1), Budapest, Kálvin Kiadó, 2010.
- KARASSZON I.: Apokaliptika, in: Bartha T. (szerk.): *Keresztény Bibliai Lexikon*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993, 94–97.
- KOCSIS E.: Emberfia, in: Bartha T. (szerk.): *Keresztény Bibliai Lexikon*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993, 376–377.
- Magyarázatos Biblia az újonnan revideált Károli-Biblia szövegével. Philipp Yancey és Tim Stafford jegyzetével*, Budapest, Harmat – Veritas, 2017.
- PAP F.: *A mennybemenetel ünnepe*, online elérhető: <https://reformatus.hu/egyhazunk/hirek/a-mennybemenetel-unnepe/> (utolsó megtekintés: 2022. 01. 25.).
- SCHULTZ, J.: *Commentary to Daniel*, online elérhető: https://www.bible-commentaries.com/source/johnschultz/BC_Daniel.pdf (utolsó megtekintés: 2022. 01. 25.).
- TAKÁCS B.: *Bibliai jelképek a magyar református egyházművészetben*, Budapest, Magyar Református Egyház Sajtóosztálya, 1986.
- VICTOR J.: *A Heidelbergi Káté 1–85. kérdés-feleletének magyarázata*, online elérhető: <http://mek.niif.hu/06600/06632/06632.pdf> (utolsó megtekintés: 2022. 01. 26.).

Dr. Somfalvi Edit (Koloszvár)